

ongi ezagutzen ditu Ekialde Hurbileko arazoak. Libanon berarekin urteak egin dituen lagun batek esan duenez, «Arruperen karisma du, eta euskaldunaren indarra ez badu ere, holandesaren sakontasuna du». Beno, ez du merezi estereotipoen atzean gordetzen den egiaz eta gezurraz hitzegiten hasiak. Estereotipoak estereotipoak dira, eta ez besterik. Ez euskaldun guztiak gara kementsuak, ez holandar guztiak sakonak.

Dena dela, beste zerbait da hemen azpimarratu nahi dudana. Atsegina gertatu zait benetan, jeneral berriak jesuita guztiei zuzendu dien lehenengo eskutitzean honako hitz hauek aurkitzea: «Jaunak hartaz (Jesusen Lagundiaz) baliatu nahi du gure egunetako gizonen erreinuaren berri ona emateko, eta modu berezian *beren hizkuntzan* eta beren bizi-kondizioan mundu honetako bidegabeak eta injustiziak jasaten dituztenei» (azp. gurea).

Ez dakit, beharbada oker nabil, baina ez dut uste oso normala denik, eliz agintarien artean —eta bestelako agintarien artean oraindik gutxiago, agian— horrelako sentikortasuna aurkitzea hizkuntza zapalduen aldera. Hizkuntza zapalduen eta beren hizkuntza sufrimendu eta sufrikario bihurtzen zaien gizakien aldera.

Deus gutxi dakigu gizon honetaz. Hala ere, hona ekarri ditugun hitzek oso beraren alde hitzegiten digute. Ongi dago, eta eskertu egiten duzu, norbait edozein motatako bidegaberiak ukibera izatea; ukitu eta hunkitu egiten zaitu, ordea, «aita saindu beltz» berriak, amak emandako hizkuntza trapu zaharren kutzara zokoratua ikusten dutenen egoera gogoratzea aurrena, gaurko gizonak ezagutzen dituen injustizien artean. ■ *Pello Huizi*.

XABIER ZUBIRI

Batzuk, gure garaiko filosoforik handienetakotzat daukate, eta esan ere esaten dute haren pentsamenduak eragin handia izaren duela ondoko urteetan. Beste batzurentzat, berriz, metafisikaren azken bagoia da, eskolastika klerikalez josiriko azken bagoia.

Noski, kritikoa nor den eta zein ikuspegitatik begiratzen duen kontu, desberdina izanen da Zubiriren balorapena. Marxista ortodoxo, positibista, hizkuntz analitiko etabarrentzat, Zubirik ez du deus ere aportatu. Ez du estrategia iraultzaileak

eskaintzen jakin, ez du bere hizkuntzaren esanahia justifikatu eta bere ahalegin guztia laino metafisikotan urtu zaio. Eskolastiko zaharrentzat, aldiz, iraungo duen azken aldiotako filosofo bakarra da Zubiri, denborak hainbat saio parafilosofiko eta hainbat idazlan arin zokoratu eta gero. Heidegger-en ondoren, Zubiri bakarra izan da metafisika propio eta sortzaile bat egituratzeko gauza, bere «errealismo trazendental», alegia.

Niri neuri, desafio serio bat dela iruditzen zait Zubiriren filosofia reduktionismo eta pragmatismo marxista, positibista eta estrukturalistei, eta, une berean, garbi urruntzen dela aristotelismo eta eskolastika tradizioaletatik.

Bestalde, frogatua dago jadanik Zubiriren pentsamenduaren balioa eta gaurkotasuna: gogora Aranguren, Lain Entralgo, Ellacuría, Pinillos etab. en aipuko jendeak arrakasta handiz aplikatu izan diola haren errealismoaren hermeneutika Etikari, Medikuntzari, Teologia politikoari, Psikologiari, etab. Honek, Zubiriren filosofia tresna baliagarria dela frogatzen du errealitatea ezagutzeko eta horren transformazioa norabidatzeko.

Zubirik bere intuizio nagusiak utzi dizkigu: errealitatearen arlo desberdinei aplikatu behar zaizkie orain, egiteko bait dago. Zubiriren pentsamenduaren posibilitateez jabetzen direnei dagokie eginkizun hori.

Ikusteko gaude Zubirirekin gertatuko dena. Izan ere, haren obraren parte garrantzitsu batek —«giza adimena»zko trilogiak— ez du oraindik behar adina denbora izan aztertzeko; eta beste zati handi bat argitara gabe dago (urte gutxiren buruan argitaratzeko hitza emana da «Zubiri Mintegia»). Nolanahi ere, Zubirik ere Hegelen antzeko destinoa izango duelakoan nago: batetik, uste bait dut haren pentsamendua, idazlanen bitartez baino areago, ondoko ikasleen bidez ezaguteraziko dela; eta, bestetik, Espainiako egungo kultur egoerak bi korrante sorreraziko dituelako haren ondotik: «eskuin zubiriarra» bata, Zubiriren autoritatean oinarriturik, hark hain gogor kritikatu zuen eskolastika zaharra berreraiki nahiko duena; eta «ezker zubiriarra» bestea, maisuaren pentsamendua eboluzionarazten eta are bortxatzen saiatuko dena, dinamiko eta progresista bilaka dadin. Ezker-eskuinen mintzabide arin hau gora-behera, sinesturik nago, Zubiriren lana jasoko dutenen eskuetan dagoela, neurri handi batetan, haren etorkizuna.

Azkenik, etorri zaiola iruditzen zait Euskal Herriari Donostiako filosofoarekin adiskidetzeko garaia. Ezin konforma gaitetzeke egunkarietako kunplutuekin edo lurremate «egoki» batarako epitafioekin. Zubirik utzi digun ondare filosofikoa sakondu beharra daukagu, gure kultur abiadurari txertatzeko. Gure Herriak, agian, euskaldun honen radikaltasun, kemen eta

razionaltasun sendoz berraztertu behar luke une honexetan bere burua. Ez liguke bide txarra eskainiko Zubiri zenak geure sus-traiak berriro aurkitzeko. ■ *Joan Mari Ilarduia.* (Itzultzailea: *Joan M. Iturria*).

ZERGATIK HIL DITUZTE?

Berrehun eta hirurogeitabederatzi lagun garbitu dituzte, 269 lagun. Garbiki garbitu, gainera. Ez guk, noski. Haiak, besteek, betikoek, guztiok dakigun horiek egin dute horrelako txikizioa.

Protesta ugari egin da ondoren. Hitz gogorrek entzun dira. Ordainzkatu ere egin dituzte batzuren batzuk hilkitza horren egileak; beste hitzez esanda, errepresaliak hartu dituzte hiltzai-leen kontra. Baina batzuen salaketen eta besteen zuriketa eta kontrasalaketen gaineratik —edo azpitik—, zein da egia? Zer gertatu da hor? (Beno, zer gertatu den jakina da: 269 gizon—emakume bidali dituztela beste mundura). Zer egiten zuen hor abioi horrek? Batzuek esan duten bezain «zibila» ote zen? Ala espioi-tzan zebilen, besteek salatu duten bezala?

Egia jakiterik ez dugu izango seguruenik. Hori ez dagokigu guri. Oinezko hiritar gizagaixook aski dugu jakitea, berrehun eta hirurogeita bederatzi gizaki desagertu direla beste gizaki batzuk hala nahita. Eta, zertarako jakin behar dugu gehiago? Zer irabaziko genuke horrekin? Une hauetan, izan ere, merezi du inorengan sinesteak? Gutxien espero dugunean, agertuko da libururen bat, gertaera horretaz egia osoa eta bete aginduko du-guna. Eta zer? Orain dela gutxi —urriaren hogeitabostean ari naiz hau idazten— liburudenda batean ikusten nuen liburuak eskaintzen zuenaren antzekoa izango da: *Toda la verdad sobre el caso Urquijo*, edo horrelako zerbait zioen liburuaren izenbu-ruak. Eta geroztik ari da, ari, datu interesgarririk ateratzen ara-zo horren inguruan!

Egia jakin nahiko genukeenoi hitzak ematen zaizkigu. Ugari eman ere. Baina hitzak, badakigu, haizeak eramaten ditu. Oker-rena da, oraingo honetan hitzak ezezik beste zerbait ere era-man duela haizeak: berrehun eta hirurogeitabederatzi gizon eta emakume eramaten ditu. Eta guk ez dakigu zergatik! ■ *Pello Huizi.*